

гальні, які були в розпорядженні міського та сільського самоврядування та інших державних, громадських та приватних інституцій. Всі ці придулки мали підлягати Міністерству народного здоров'я. Діти шкільного віку повинні були віддаватись до нижчих і середніх шкіл загальних і фахових, яким передбачалось надання спеціальних скарбових стипендій, які мали створити у міністерстві. Передбачалось стипендії видавати і після 18-річного віку, якщо стипендіат знаходиться ще в середній школі. При інших школах утворювались за кошти міністерства спеціальні стипендії [2]. Радою народних міністрів ухвалено та затверджено Директорією закон про видачу одноразової допомоги військовослужбовцям діючої армії, їх дружинам, дітям і духовенству у випадку їх хвороби. Для цього в розпорядження військового міністра відкривався кредит в розмірі одного мільйона гривень для видачі одноразових грошових допомог військовослужбовцям діючої армії – козакам, старшинам, урядовцям різної сфери служби, духовенству у випадку коли вони захворіють, при виконанні службових обов'язків, на різні пошесті, хвороби під час війни, перебування після видужання в скрутному становищі і внаслідок відсутності засобів до продовження лікування, а також дружинам і дітям згаданих військовослужбовців, які померли від пошесних хвороб. Кредити на ці потреби передавались військовим міністром в розпорядження Головної військово-санітарної управи для розподілення їх між шпиталями. Розмір допомоги встановлювався від 300 до 2000 гривень. У випадку призначення родині померлого військового пенсії, допомога, яка мала видатись на підставі цього закону, зараховувалась в пенсію [4].

30 липня 1919 року був ухвалений Радою народних міністрів і затверджений Директорією ще один закон про забезпечення родин осіб, що знаходяться на дійсній військовій службі. Ці заходи на деякий час стабілізували продовольчу проблему в окремих повітах та губерніях. Однак, реальних можливостей щось змінити на краще кардинально в країні, змученій війною, Директорія не мала.

Література

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф.2199. – Оп. 1. – Спр. 204. – Арк. 4.
2. ЦДАВО України. – Ф.1035. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 96.
3. ЦДАВО України. – Ф.1065. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 34 – 35 зв.; Вістник Української Народної Республіки (далі – Вістник УНР). – 1919. – 2

4. ЦДАВО України. – Ф.1065. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 34 – 35 зв.; Вістник УНР. – 1919. – 25 липня.

УДК 379.132:34 (043.2)

Чабах О.М.,
старший викладач,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРАВознавства ТА ІНШИХ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасна юридична освіта формує відповідний рівень правової свідомості та культури, а це дозволяє орієнтуватися в суспільних відносинах, учасником яких є держава і які регулюються та охороняються правом, діяти відповідно до закону в процесі повсякденного життя. Сьогодні будь-яка свідома людина розуміє актуальність та значущість процесу розбудови громадянського суспільства та правової держави в Україні. Але він, насамперед, передбачає необхідність формування нового, вищого рівня правової свідомості та правової культури. Отже, великого значення набуває правове виховання, адже без глибоких знань права та законодавства, прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, еволюційний та ефективний розвиток жодного суспільства стає неможливим.

Підвищення рівня юридичних знань у населення України можливе лише за умови системного та повсякденного, професійно організованого правового виховання, що здійснюється з використанням усіх його форм, у тому числі й за допомогою нових підходів до навчання.

Підходи до викладання права і юридичних дисциплін залежать від системи юридичної освіти чи підготовки юриста та можуть різнитися від обраних критеріїв. Університетська система підготовки юриста започатковується із заснуванням перших навчальних закладів, які надавали спеціалізовану юридичну освіту. У ній виокремлюють два різновиди: загальноюридична університетська освіта та професійна університетська юридична освіта. Перша домінує в країнах континентальної правової системи (зокрема, в Україні), друга – в країнах загального права. В першому випадку йдеться про підготовку юриста в межах загальної вищої освіти, що передбачає поєднання загальних і спеціальних (професій-

них) дисциплін, в другому – про підготовку юриста в межах суто професійної вищої освіти, що передбачає засвоєння лише спеціалізованих професійних дисциплін. Слід зазначити, що в другій системі здобуття професійної юридичної освіти передусе здобуття загальної університетської освіти.

Специфіка систем підготовки виявляється в особливостях викладання права загалом і юридичних дисциплін зокрема. Так, в системі європейської юридичної освіти наголос традиційно робиться на засвоєнні правового знання, розробленого правознавством, тоді як в системі англосаксонської юридичної освіти викладання акцентується на опануванні професійних навичок, передусім, юридичного мислення, (звідси й модель випускника не як правознавця, а як того, хто "вміє мислити як юрист"). Це не останньою мірою, з-поміж іншого, зумовлено значним обсягом правових знань, які неможливо засвоїти в обмежений стислим строком навчання час (відтак, чимало залежить від індивідуальних здібностей студента). Ці фундаментальні відмінності зумовлюють підходи до викладання права загалом.

У літературі вирізняють такі три підходи до викладання права: текстуальний, соціоправовий, критичний.

Текстуальний підхід полягає у викладанні й вивченні права на підставі, як законодавчих і підзаконних, а також інших правових текстів. Якщо редукувати, цей підхід можна звести до вивчення правових текстів як самостійного предмета. Зазвичай, він конкретизується у вивченні нормативно-правової бази відповідного предмета правового регулювання. Так, наприклад, під час вивчення основ конституційного чи сімейного права, з курсу "Правознавство", студенту пропонується опанувати відповідну законодавчу базу – "Конституція України" – в першому випадку та сімейне законодавство – в другому.

Для викладання одних юридичних дисциплін текстуальний підхід є переважаючим і другорядним для інших. Його доцільно застосовувати у вивченні фундаментальних матеріально-правових дисциплін – таких, як цивільне чи кримінальне право, поєднуючи з іншими додатковими підходами.

Соціоправовий підхід полягає у вивченні права як соціального явища. Мова йде про розуміння права як явища, що виникає й розвивається у суспільстві, нерозривно з ним зв'язане. Він протиставляється текстуальному підходу, за якого домінує розуміння права як явища, що нерозривно пов'язане із державою через законодавство. Використовуючи со-

ціологічний підхід майбутні юристи опановують право, не лише вивчаючи правові тексти (законодавчі акти, рішення суду, юридичні доктрини тощо), але й базуючись на інших дослідженнях, зокрема, соціологічних, що свідчать про соціальну зумовленість та суспільний ефект правових явищ, того ж законодавства, правове регулювання відповідних відносин. Отже, вивчається не лише право "в книжках", але й право "в дії". Соціоправовий підхід доцільно використовувати як головний у викладанні таких юридичних дисциплін, чий предмет правового регулювання пов'язаний із правовими відносинами фізичних осіб, перш за все – цивільне, сімейне право.

Що стосується критичного підходу, то він полягає в оціночному вивченні права з певних позицій. Тут йдеться як про детальний аналіз права, наприклад, правових норм чи явищ, з певних підходів, так і про критичну оцінку чинного права з позицій "ідеального" права. При допомозі критичного підходу доцільно опановувати низку загальнотеоретичних і філософсько-правових дисциплін, а саме: теорія держави і права, філософія права, юридична деонтологія. Він також може застосовуватися для викладання інших дисциплін в межах критичного аналізу чинного законодавства.

Отже, виходячи з конвергенції систем юридичної освіти доречно поєднувати можливість досягнення дидактичних цілей, зумовлених різними системами підготовки юристів.

Література

1. Конституція України // Офіційне видання. Українська правнича фундація. Київ. 1996. – 64 с.
2. Терміни і поняття в законодавстві України: Наук.-практ. словник- ТЗ5 довідник. – Харків: Еспада, 2003. – 512 с.
3. Берлач А. Правознавство / А. Берлач, С. Бичкова, Д. Карпеко, А. Колодій // Підручник. К.: Правова єдність. 2008. – С. 3-4.
4. Стефанчук Р. Юридична дидактика / Р. Стефанчук // Посібник. Київ. 2009. – С. 19-22.